Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1874-07-06)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: ”BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1874-07-06)”, i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 342. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020131.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

Fra Laub til Martensen
Viborg, 6. Juli 1874

Kjære Biskop Martensen! Da jeg var kommen hjem fra en lille Visitats her i Nærheden, fik jeg Deres sidste Brev, som jeg har læst og læst om igjen med Glæde og Taknemlighed for Deres trofaste Venskab. Der er mig altid noget inderlig Beroligende ved at see og fornemme den Ro, hvormed De tager paa Alting, det klare Blik, hvormed De omfatter det Hele og veed at stille Hvert paa sit Sted, hvorved De og bliver istand til at „formulere“, hvad jeg tilsidst maa erkjende som mine egne Tanker. Hvad De siger om vort forskjellige Forhold til Grundtvigianismen, kan jeg ganske gaae ind paa. Min Optimisme bestaaer i, at jeg har ventet af Grundtvigianismen selv en Forklaring af, hvad den er og hvad den vil, saaledes at jeg kunde forstaae den; hertil, siger De, har den hverken Evne eller Tilbøielighed. Og jeg maa sige mig selv, og har vel ogsaa gjort det tidt nok, at en Forklaring i Ordets inderste Betydning kan jeg ikke vente af den, da det, hvorom jeg hverken kan eller vil blive s. 343enig med den, tilsidst dog maa vedblive at være mig uforstaaeligt, — da Forstaaelse i den rette Betydning er Enighed. Med Hensyn paa adskillige underordnede Punkter kunde der maaskee paavises mig en Sammenhæng med, hvad man selv vil kalde det Væsentlige i Grundtvigianismen; men dermed var jeg jo ikke hjulpen videre, naar det, der skal holde det Hele sammen, ikke var blevet klarere. Og De maa jo mene, at ikke heller dette kunde opnaaes, fordi der ikke er nogen klar, sig selv bevidst Sammenhæng i det Hele, hvorfor De ogsaa mener, at det gaaer en Opløsning imøde, hvortil indbyrdes Uenighed vil bidrage Sit. Ogsaa for mig har det tidt maattet staae, som om Grundtvigianismen kun virker som en mystisk, halv physisk Magt og, ihvor tidt „Lyset“ nævnes, tager dette med paa samme Maade, eller — som det maaskee ogsaa kunde kaldes — noget vist Lyrisk, hvori Ordene (ogsaa „Ordet“ hører til det stærkt Betonede) gjælde som Toner. Jeg har hellerikke med Grund kunnet vente, at Nogen vilde paatage sig at svare i Grundtvigianismens Navn, da Grundtvig, til hvem man vilde henvise, ikke er her mere, og, da han var her, endte med heller ikke at ville svare. Dengang ventede ogsaa De selv, kjære Biskop Martensen, en Forhandling, og længtes efter den, nemlig med Manden selv, hvad jo ogsaa vilde havt en ganske anden Betydning end en Forhandling nu, og det var mig en svær Skuffelse, da den Forventning maatte opgives. Nu bør det jo falde mig lettere at gjøre den samme Erfaring igjen; og naar det alligevel falder mig svært, saa vil det ikke undre Dem, der veed, med hvilken Glæde jeg har modtaget Deres sidste Skrift, ogsaa den Deel der handler om Grundtvigianismen. Hvad der for mig var saa klart og over s. 344bevisende, maatte jeg dog ønske, ja haabe, ikke skulde gaae uden al Virkning Dem forbi, hvem det nærmest angik. Jeg kunde ikke tænke mig, at hvad De har sagt om Grundtvigianismens Forhold til Katholicismen, til den katholske Sikkerhed og de katholske Garantier, eller om Forholdet mellem Guds Ord til den Enkelte og til Alle, det Sidstes Uundværlighed for det Første, dette, som maa erkjendes at gribe ind i Grundtvigianismens inderste Væsen, ikke skulde opfordre til noget Gjenmæle, noget Forsøg paa en Forklaring, som naturligviis ikke vilde føre til nogen Forstaaelse i sidste Betydning, men dog til en Skjærpelse af Overveielsen, især hos dem, som færdes paa et Mellemgebeet. Nu maa jeg troe med Dem, at det bliver til Intet, og at hvad der kunde være kommet, ikke var blevet mig til Gavn. Forsaavidt jeg tillige havde tænkt paa den Nytte, en Forhandling skulde have for Andre, maa jeg troe, at heller ikke dette var blevet, hvad jeg meente; og med Hensyn til Deres Skrift maa jeg trøste mig med, at der er ogsaa en Virkning i det Stille, hvis Frugter ikke sees, eller maaskee engang, naar De og jeg ikke ere her længere. Det Hele kan vel og siges saaledes: Hvad De vil, det er, at jeg skal ikke hengive mig til Illusioner, hvorved jeg bliver skuffet, men hengive Alt, forstaaet eller uforstaaet, i Guds Haand, og det er et Raad, som jeg gjerne tager imod, og i enhver Sag befinder mig vel ved at følge.

Ja, kjære Biskop Martensen, jeg vil tilegne mig Deres Pessimisme, — men da tillige Deres Optimisme. Thi det hører til det Glædelige i Deres Brev, hvorved De lægger en særlig Vægt i Deres Betragtning af Tingene som værd at optages, at i det Følgende, med Hensyn til det, som s. 345lettest kan bringe til at besvære sig over det, der maa bæres idag, og bekymre sig for det, der kan komme imorgen, — bliver det Forhold, hvori De i denne Sag har stillet os To, vendt om, saa jeg bliver Pessimisten og De Optimisten. „En Skilsmisse fra Grundtvigianerne frygter De ikke; De mener, vi kunne godt blive sammen med dem, og selv træde de ikke ud; mere og mere ville Eensidighederne falde af, og de Bedre ville efterhaanden smelte sammen med den lutherske Kirke“. Denne Formening grunder sig paa Deres Opfattelse af Grundtvigianismen som aandelig dømt og udlevet, uden Fremtid, uden indre Sammenhold, udsat for en Udstykning i Partier. Jeg kan ikke sige Dem, hvormeget disse Udtalelser have glædet mig, thi her har jeg været Pessimisten. Grundtvigianismen var mere og mere bleven mig et uhyggeligt Phænomen. Jeg kan ikke klage paa egne Vegne over Sammenstød med den, navnlig fordi jeg ingen Deel har taget i den offentlige Forhandling, og med de enkelte Grundtvigianere er jeg næsten altid kommen godt ud af det. — — — Men jeg maa gjøre Forskjel paa den ældre og den yngre Slægt. For de ældre Grundtvigianere var Grundtvigianismen ikke Eet med Christendommen; de meente oprigtig, hvad der endnu kan siges, uden at man altid veed, hvad Enhver, som siger det, i Praxis vil lade gjælde. Ihvor stor Betydning Grundtvigs Lære kunde have for dem selv, saa betragtede de den dog som Noget, der ikke kunde paanødes Alle, og ikke maatte fjerne lutherske Christne fra hverandre. Jeg tænker især paa to Præster, med hvem jeg som Præst i Fyen i en halv Snees Aar omgikkes meget og gjerne, den afdøde Agerbek og den noget ældre Leth i Horne; – – – med dem kunde jeg tale s. 346frit og virkelig fortroligt om Alt, uagtet Differentsen imellem os ikke blev dulgt og tidt kom til Forhandling. Ogsaa herovre har jeg truffet en saadan Præst, hvem jeg vil kalde en Gammel-Grundtvigianer, skjøndt han er yngre end jeg. Med den yngre Slægt af Grundtvigianere har det sig lidt anderledes, skjøndt

mit Forhold til de Enkelte i Grunden ikke er forandret; man mærker dog langt mere, at man har ikke blot med Enkelte at gjøre, men med en Corporation, og dermed faaer Differentsen, selv naar den ikke berøres, en anden Betydning, der er altid et mørkt Punkt, som trænger til Lys, og det angaaer noget Væsentligt, da det saaledes kan skille ad. Saaledes er Trangen opstaaet hos mig til en „Forhandling“, som sjældent virkelig er bleven til, og endnu sjældnere har ført til Noget. Der er efterhaanden kommen Meget ind i, eller frem af Grundtvigianismen, som man i Begyndelsen ikke kjendte; men fornemmelig er Tilbøieligheden altid bleven stærkere til at slutte sig sammen, udgjøre et særskilt Samfund og træde frem som saadant, navnlig ved Sacramenterne, som dog skulde være det Fælleds og Forenende. Og saaledes er jeg da kommen til at anstille sørgelige Betragtninger over, hvorledes dette maatte ende, om vi kunde blive sammen, om der forestod en Skilsmisse, og hvad der da vilde skee med de Mange, som hverken vidste ud eller ind. Kjære Biskop Martensen, jeg tør ikke indestaae for, at jeg strax kan lære at finde mig ret i, hvad der tidt har ligget tungt paa mig; men Deres Ord har gjort et stærkt Indtryk paa mig og aabnet mig en langt lysere Udsigt, end jeg kunde øine, og derfor tvivler jeg ikke om, at jeg ganske vil kunne tilegne mig den og gjennemføre den i Sandhed. Jeg kan ret glæde mig over, at denne Sag s. 347er bleven Gjenstand for en Brevvexling imellem os, som vil blive af varig Betydning for mig, og hvori De har beviist, at De ikke let bliver træt af mig.

Hvad De skriver om vor Folkekirkes og overhovedet om Folkekirkernes Fremtid, om det skal kaldes pessimistisk eller optimistisk, det veed jeg ikke, og De selv formodentlig ikke heller; det maa beroe paa, hvad det bliver til med den Betingelse, som De nævner, den Reaction i det Politiske og i den hele Tænkemaade imod den eensidige Individualisme, hvoraf De gjør baade de nuværende Folkekirkers og Staters Existens afhængig. Jeg kan ikke see Andet, end at De har Ret i, at Stater og Kirker her maae dele Skjæbne, og at den Aand, som har regjeret i de sidste Decennier, vil føre til en Opløsning af alt Bestaaende, dersom ikke et andet Veir vil komme til at blæse. Men hvorfra skal det komme? De vil vel svare: det veed Ingen, saa lidt som naar og om — i den timelige Betydning, thi at det tilsidst vil ende med en grundig og uimodstaaelig Reaction, det veed vi. Det kunde synes, som om Forsynet havde bestemt Preussen til at reagere mod det Revolutionaire og Individualistiske; men den nuværende preussiske Kamp imod Pavedømmet er et Tegn, som jeg ikke forstaaer at tyde; den synes at gjøre Front til den modsatte Side, thi Romerkirken er ikke Individualismen; det synes, som om Conservatismen og Reactionen her møder sig selv i to modsatte Skikkelser. Men saa er her igjen den Tvetydighed, at begge Monarcherne, baade Paven og Keiseren, synes at maatte støtte sig til Folket og Fleertallet, det Tal, hvori Folket vil dele sig for den Ene eller den Anden, og at de saaledes Begge synes at maatte bringe den Magt op, som de Begge ville holde nede. Jeg forstaaer s. 348slet Intet i denne Tid. Men om ogsaa Alt skulde føres ind i Hvirvelen, alle de særlige Kirkeskikkelser med, saa veed vi, at Kirken selv, den kan ikke forgaae, den vil komme desto herligere frem igjen efter ethvert Uveir.

Om 8 Dage bliver her Landemode med en Provsteindsættelse. Imidlertid vente vi paa, om og naar Kongefamilien kommer. Det vil maaskee beroe paa, om Ministercrisen kan komme til Ende. Ja, ogsaa Kongen har svære Tider at gjennemgaae.

Gud være med os Alle!

Deres O. Laub.